

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XXXI. Florentina fructuum legati. De usuris legati consitentis in quantitate, An debeantur legatario conditionali, cujus jus ex subsequutis resolutum sit, si pecunia interim fuerit per hæredem ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

num. 7. *Castro, conf. 54. num. 2. lib. 4. Martin. Andre. decis. 73. numer. 3. & 4. Romana bonorum 4. Maii 1646. Arguelli. Perusina erecti. Canonic. 4. Maii 1665. confirmata 1. Februarii 1666. Carpinea, & habetur latius actum de materia in eadem Perus. sub. tit. de testamentis & ultimis volunt.*

Et clarius dum ipsemet declaraverat, quod adhuc non cesserat dies legati ob non purificatas conditiones à testatrice præscriptas, Et consequenter omnino improbable videbatur, quod ipsa testatrix huiusmodi interesse onus interim demandare
12 voluerit; Atque in hac materia fiduciariorum, receptum quoque est, verisimilitudinem attendendam esse, ex iis, quæ habentur latius deducta dicta *Perusina Canonica*, & in supra allegatis decisionibus in ea causa editis coram *Carpinea*; Veritas tamen erat, quod stante falsa opinione illius regionis, ut pro quocumque debito, etiam ex causa mutui tanquam per quamdam consuetudinem currat interesse, ista explicatio proveniret magis ab erronea opinione eiusdem fiduciarum, quod dictum interesse decurreret.

Hinc proinde opus non erat assumere tertiam inspectionem super fructibus, & usuris dictæ summæ scut. 375. provenientium ab interesse per fiduciarium ut supra declarato, quoniam ubi cessat debitum sortis agi non potest de interesse, quod tamquam accessorium stare non potest absque principali ad *tex. in l. debitor ff. de usur. l. si Creditrici, l. si per te C. eod. cum concordantibus, decis. 79. numer. fin. par. 10. rec.* Verùm ubi etiam dictum interesse debitum esset, adhuc tamen proflus vanum erat prætere aliud interesse; Tum quia in hac rata non intrabat ratio oneris missarum, ac certi investmenti, prout in ipsa sorte principali, ut supra; Tum etiam quia, admittis quoque opinionibus ipsorum Regnicolarum, illorumque Tribunalium laicalium, tam super conversione fructuum in sortem, quam super interesse pro eisdem fructibus, illæ procedunt, ubi agitur de fructibus census, quos ibi *certius* vocant, ex ea ratione, quod cum fors principalis sit demortua, & irreperibilis, idcirco ipsi fructus dicuntur stare principaliter, & de se, tamquam species sortis juxta magistralem *decis. Franch. 254.* secus autem ubi agitur de interesse alterius crediti tamquam
14 accessorio, quoniam tunc etiam in Regno, reprobata opinione *Cagnoli*, & sequacium recepta est opinio, ut non detur interesse alterius interesse *Rovis. decis. 9. Fab. de Anna conf. 48. Capic. Laur. cons. 59. Prat. observ. 12.* & alii communiter, ac habetur frequenter hoc eodem titulo, & in altero de censibus; multo magis in Curia, ubi dictæ opiniones sunt rejectæ, Unde propterea si ageretur inter privatos plana remanebat extinctio totius debiti cum fructibus, seu usuris in causam istius rate, quamvis admitteretur cursus fructuum pro rata sortis principalis, cum ita certum esset intrare anathocismum de quo *Merlin. decis. 409. aliàs 301. par. 5. recent. & de quo in Tranen. sub. tit. de cens. disc. 2.*

Difficultas autem, quam ab altera parte non excitatam; Ego reflectendo ad veritatem habebam, consistebat in eo, quod cum huiusmodi usuris minutatim & in causam fructuum solutis Ecclesiæ administratoribus, atque in quotidianos usus, juxta fructuum, & reddituum naturam consumptis, sequi non potuerit extinctio sortis principalis destinata ad perpetuum investmentum fructiferum pro implemento oneris perpetui missarum ex pluribus rationibus. Primò, quia esset ita

diminutè consumere, & alienare capitalia, quæ ad instar stabiliùm sunt inalienabilia, & perpetuè conservationi destinata, ne quod directè prohibitum, ita indirectè sequatur; Secundò, quoniam ita supplantata remaneret ipsa testatrix circa suffragium ejus animæ, dum destructo capitali, ex cuius fructibus sequi deberet celebratio missarum, istæ non celebrarentur; Et tertio, quia dictæ solutiones fructuum singulis annis factæ erant exactori, seu procuratori deputato ad exigendos fructus seu redditus, non autem habenti potestatem recipiendi, & extinguendi capitalia; Unde multa insimul urgebant dictam sortis extenuationem prohibentia, præsertim secundum ob admixtum interesse, seu præjudicium tertii, nempe animæ testatricis; Ad quod in proximis terminis ponderabam firmata per *Rotam in Romana Sabviani 20. Martii, & 19. Junii 1651. coram Verospio*, quarum secunda est impressa *decis. 173. num. 7. par. 11. recent.* quod scilicet extinctio sortis non resistat ex usuris indebitè solutis, aliàs de jure in sortem impurandis, ubi admixtum est interesse tertii, pro quo capitale debet esse salvum.

Accedente etiam duplici circumstantia, Una quod debitor solvit istos fructus tamquam fructus, non autem animo extinguendi sortem principalem, Et altera quod in creditore stantibus opinionibus cum quibus in regione vivitur, concurrere videntur bona fides, & justa credulitas exculantes à receptis, & consumptis, juxta ea quæ habentur supra in *Baren. disc. 17.* ideoque quoad sortem scut. 700. aliquam sentiebam difficultatem, sed quia dicta sortis extenuatio de stricto jure procedit, idcirco reputabam casum honesta concordia dignum.

* * * * *

FLORENTINA FRUCTUUM LEGATI INTER COLLEGIUM ET DOMUM PROBATIONIS SOCIETATIS JESU FLORENTIÆ.

Discursus pro veritate.

De usuris legati consistentis in quantitate, An debeantur legatario conditionali, cujus jus ex subsequutis resolutum sit, si pecunia interim fuerit per heredem investita in bona fructifera.

SUMMARIUM.

- 1 *Facti series.*
- 2 *An legatarius conditionalis defecta conditione faciat interim fructus suos.*
- 3 *Usura legatorum de jure civili aliàs debita hodiè de jure canonico non præstantur.*
- 4 *An debeantur Ecclesiæ vel pia causa legataria.*
- 5 *In quo Ecclesiæ vel pia causa sit in hac materia privilegiata.*
- 6 *Quid ubi agitur de causa pia hinc inde.*
- 7 *Quando etiam legatario quantitas debeantur fructus seu usura.*
- 8 *Pia cause debentur ipso jure fructus rei legata.*

DISC. XXXI.

Benedictus Bissolus, instituto hærede Collegii Societatis Jesu Florentiæ, mandavit fructus in primis quatuor annis ex ejus bonis & juribus hæreditariis percipiendos, per administratores deputandos ab eisdem Societatis Prapposito Generali, singulis temporibus, prout exiguntur, consignari Domui Probationis ejusdem Civitatis usque ad summam scutor. 10. m. investendorum in bona stabilia; In codicillis autem disposuit, quod in eventum, in quem recuperaretur credita per ipsum in Civitate Neapolis consequenda, repositum esset in arbitrio ejusdem Prappositi Generalis dicta scuta 10. m. Collegio vel Domui applicare, prout expedire judicaverit; Quare sequuta post aliquod tempus dicta recuperatione, determinanteque P. Generali dicta scuta 10. m. ad beneficium Collegii cedere debere, Cùm hoc medio tempore summæ ex fructibus obventæ per administratores in emptionem bonorum ac jurium fructiferorum essent conversæ, prætendebatur ex parte dictæ Domus Probationis, eos à Collegio hærede sibi tanquam legatio deberi, dictaque controversia in forma extrajudiciali delata ad eundem P. Generalem, ab isto de meo voto pro veritate consultus.

Contrà petentem fructus respondendum censui, ex eo potissimè fundamento, quod legatum prædictum non fuit purum, sed conditionale, & sub conditione, quæ sive dicatur suspensiva, sive resolutiva, reducit causam ad non causam, & titulum ad non titulum, ac efficit, ut Domus prædicta non fuerit legataria, & consequenter nullum jus habere poterat hujusmodi fructus petendi, absque necessitate assumendi altiore inspectionem super retrotractione favore legatarii ad suum initium, cum illa intraret, quando Domus prædicta, cujus jus eventualiter est resolutum, percepisset hoc medio tempore fructus, ad quorum restitutionem alter legatarius veniret agendo, sed cum fructus prædicti percepti essent per ipsum hæredem, cujus favore purificatione conditionis fecit, ut legatum sibi applicaretur, seu veniis, ut ejus obligatio præstandi legatum resolveretur ac cessaret, videbatur nullum superesse titulum, cujus ratione, ille qui veniebat agendo, detectus non legatarius & non dominus, præterire posset ab eo, qui declaratus est dominus, fructus qui nunquam dantur, postquam quis agnovit se non esse dominum, quoties agitur de percipiendis vel de extantibus, cum solum tolleretur excusatio à restitutione eorum, qui in statu bonæ vel non malæ fidei percepti & consumpti sunt ex deductis *decis. 3. par. 7. recent. Greg. & adden. decis. 74. Burray. & adden. decis. 184. & passim.*

Quia verò plures Juris Consulti, ac etiam Morales dictæ Civitatis plenè pro Domo actrice scripserant, pleraque deducentes circa privilegium Ecclesiæ, seu piæ causæ super assequutione inferiorum ex legato etiam quantitatis, sive super translatione domini rei legatæ, quæ ipso jure fiat in Ecclesiam, cui proinde fructus debeantur; Idcirco ad satisfaciendum, tam scriptis, quam etiam iis, qui præsentibus dictæ Domus partes tuebantur, examinando materiam fructuum, seu accessionum legatorum, duas in proposito constituere inspectiones, Uenam super usuris, seu accessionibus per hæredem debitæ Ecclesiæ, vel piæ causæ pro legato quantitatis, istius solutione pendente, Et alteram super fructibus

Card. de Luca de Usur. & Interess.

illarum specierum, seu bonorum, in quorum acquisitionem legata quantitatis per administratores singulis quibusque temporibus ex testatoris judicio erogata fuerat.

Quoad primam, quamvis inspecta juris civilis dispositione, data mora in hærede, ab isto usura legatorum, licet in quantitate consistentium, legatatis debeantur ad *tex. in l. 1. C. de usur. legat. cum concord.* At tamen receptum est hanc juris civilis dispositionem de jure canonico, in hac materia etiam in terris Imperii servando, correctam esse, ut ex *Bald. & alia in ead. l. 1.* firmant communiter scribentes plenè collecti per *Leotar. de usus. q. 18. nu. 1. & seq.* & est hodie plana propositio, adeò vera, quod etiam si expressum accederet testatoris præceptum, de usuris ab hærede legatario præstandis, illud non esset obligatorium, neque servandum esset, ex deductis in *Taurinen. & in Marficana & in alia hoc eodem tit.*

Et quamvis, ut in eisdem *Taurinen. & Marficana*, & in aliis deductum habetur, plerique velint, sive ex græca *Constit. in modernis Codicibus inserta sub l. sancimus C. de Episcop. & Cleric.* sive ex privilegio moræ irregularis competenti, minori, cujus jure Ecclesia potitur, etiam hodiè Ecclesiæ, vel piæ causæ per morosum hæredem hujusmodi usuras deberi ex deductis per *Rovit. dec. 90. Marant. jun. resp. 1. & 14. lib. 1. Leotar. q. 19. num. 37.* Nihilominus ista opinio in Curia nunquam recepta fuit; Et merito, quoniam hujusmodi privilegium, aliud causare non potest, nisi moram irregularem, quæ tanquam ficta esse non potest majoris operationis, quam sit vera per interpellationem inducta, undè cum juxta opinionem, quam Curia sequitur, sola mora non sufficiat, nisi etiam concurrant alia requisita lucris cessantis, vel damni emergentis, consequenter istud privilegium non potest esse aptum ad hujusmodi usuras, seu accessiones producendas; Ideoque in specie usuras neque deberi causæ piæ, habetur apud *Gratian. discept. 688. nu. 19. & seq.* Et ita sæpius in Curia practicavi, obtinendo etiam revocationes sententiarum, quæ per Tribunalia Neapolis, retenta dicta alia opinione de super emanaverat.

Est bene verum, quòd posita mora vera, qualitas Ecclesiæ, vel piæ causæ, satis est considerabilis in ordine ad necessitatem probandi extrema, præsertim illud damni emergentis, ubi potissimè agitur de legato, quod vel ex expresso judicio testatoris, vel ex qualitate oneris sibi adjecti, seu ex illius Ecclesiæ instituto perneceesse erogandum est in emptionem bonorum stabiliu fructiferorum, tunc enim, quia deficit possibilitas, quòd legatarius possit legatas pecunias in alios usus erogare, satisfactum dicitur *dec. Mohed.* atque clata resultat probatio, moram debitoris fuisse causam certam & immediatam damni passim in amissione fructuum, quos aliàs certitudinaliter, facta solutione, Ecclesia percepisset; Sed ubi deficit mora vera, atque agitur solum de ficta, seu irregulari, neque investmentum ipsi hæredi, seu debitori injunctum est (quo casu res esset indubitata), tunc asperum videtur tale privilegium praticare, quoniam esset nimium multiplicare fictiones & specialitates.

Clarius verò in hac facti specie, in qua privilegium prædictum moræ irregularis non intrabat, dum agebatur de debitore pariter Ecclesiæ, seu causa piæ, undè inter æque privilegiatos privilegia conquassantur, ut in specie *Castréns. conf. 125. lib. 1. num. 1. Franch. dec. 16. num. 3. Rovit. d. dec. 90. nu. 8. cum seq.* ubi concordantes.

Est bene verum, quod ubi non urgeret moti-
vum resolutionis legati, de quo supra, adhuc pro
legatario potius in presenti respondendum veni-
ret, stante quod legata quantitas non fuit penes hæ-
redem otiosa, sed investita in emptionem bonorum
& jurium fructiferorum, quorum fructus cedere
deberent commodo legatarii, ubi præsertim agitur
de pia causa, ut habetur in specie apud Gratian. d.
discep. 688. m. 22. & apud Marant. loco cit. Et quam-
vis aliàs in facti contingencia de hujusmodi propo-
sitionis veritate dubitaverim, præsertim supra in
d. Maricana legati, ea ratione, quod legatarius
quantitatis potest respuere investmentum, & pecu-
niam quandocumque petere, ac etiam quia e-
jusdem investmenti periculum non est ipsius lega-
tarii, sed hæredis, ut ibi; Nihilominus ista confide-
rationes cessabant in presenti, cum investmentum
factum esset ex judicio testatoris ad commodum
legatarii, qui proinde illud reculare non potuisset,
urgendo hæredem ad solutionem quantitatis, e-
jusque fuisset periculum contingens in bonis ac-
quisitis, nisi obstarent superius dicta, quæ in se-
quenti inspectione quoque habentur.

Assumendo igitur dictam aliam inspectionem,
dicebam, quod licet favore Ecclesiæ & piæ causæ,
& rei legatæ dominium ipso jure transferatur, ita ut
etiam ante petitionem & moram faciat suos fru-
ctus, ut ex Mansic. Peregr. Thes. & aliis Leotar. de
usur. qu. 19. num. 3. cum seq. & num. 37. Atque in præ-
senti dici posset, legatum esse potius speciei, quam
quantitatis, dum ex judicio testatoris factum est
investmentum, Nihilominus cum id proveniat ex
privilegio, satis dubitari potest, an illud locum ha-
beat contra hæredem pariter privilegiatum, ita ut
intret eadem ratio conqussationis privilegiorum,
de qua supra in exclusionem privilegii moræ irregu-
laris.

Sed hujusmodi quæstionis necessitas cessabat,
Tum ob resolutionem legati, ut supra initio dedu-
ctum est; Tum etiam, quia non agebatur de legato
puro, sed eventuali, pendente à futura declaratio-
ne facienda per P. Generalem, regulanda que ab
alio eventu recuperationis effectuum existentium
in dicta Civitate Neapolis; unde propterea dici
non potest, quod hæres certò sciret se esse debito-
rem, sive illam speciem non esse suam, ita ut dicatur
indebitè percepisse fructus ex re, quam sciebat a-
lienam, Et ex qua ratione etiam contra aliam Eccle-
siam, vel piam causam satis dubitari posset, quoni-
am Collegii administratores credere, ac sperare
potuerunt, id quod rei eventus docuit, quod sci-
licet dictum legatum sibi applicandum foret, seu
verius ab eo non abdicandum, unde dici potest
fuisse in statu bonæ fidei, vel saltem mediæ, quæ suf-
ficit, dum agitur de fructibus non extantibus, sed
consumptis, à quibus sufficit abesse malam fidem
positivam, ut dec. 3. p. 7. rec. & sequim.

TAURINEN.

P R O
DE ROBBIIIS,

C U M
N.

Discursus pro veritate.

Donatore reservante certam pecuniarum quanti-
tatem à donatario sibi, vel alteri solvendam, an
possit conveniri de usuris, vel accessionibus,
dictæ pecuniæ solutione pendente, præstandis,
& an licitè exigì possint, quod influit etiam ad
materiam fructuum recompenfatorum.

S U M M A R I U M.

- 1 Facti series.
- 2 Donatarius, vel legatarius an possit percipere usuras de præcepto testatoris, vel donatoris.
- 3 Quando debitor teneatur ad interesse pecuniæ destinata investmento, seu multiplico.
- 4 Declaratur conclusio, de quantum. 2.
- 5 Quando fructus summa solvende per donatarium donatori, vel alteri taxari possint etiam in summa excessiva.
- 6 An ex legatis piis debeat interesse.
- 7 Quando debeat interesse damni emergentis.

D I S C. XXXII.

Volens Carolus de Robbiis professionem in quadam Religione emittere, omnia ejus bona fratribus donavit, sub ea lege & conditione, ut quamdam pecuniarum summam infra certum tempusolvere tenerentur Religioni, seu Monasterio, à quo convertenda esset in emptionem stabilium, vel annuorum reddituum, quorum fructus in usus per eum destinatos converti deberent, quòdque interim d. solutione pendente, ipsi tenerentur dictum fructum præstare; Cùmque non sequuta solutione fortis, donatarii per longissimum tempus fructus annuatim solvissent, hinc iidem prætere cœperunt illos in pote illicitos, ac usurarios extinxisse sortem, in quam de jure fit imputatio. Unde introducta causa coram Nuntio Apostolico, atque ab isto lata contra eos sententia, devoluta causa per appellationem ad Curiam, ex parte agentis pro appellatibus, ante appellationis prosecutionem communicatis allegationibus Advocatorum Taurinensium credentium eos bonum jus fovere, pro veritate de proprio judicio requisitus fui, ad effectum deliberandi super ulteriori prosecutione.

Fundamentum dictorum scribentium erat, quòd ubi per legatarium, vel donatarium pecunia legata, vel donata ad sui libitum est repetibilis, ita ut per testatorem, vel donatorem non sit exigere prohibitus, tunc pendente hujusmodi solutionis retardatione, prætendi nec recipi possunt accessiones, quæ usurariæ dicuntur tanquam lucrum temporis & mutui interpretativi, quamvis à testatore, vel alio disponente, ita demandatum esset, quia non potest ejus voluntas reddere licitas usuras intrinsecè malas & prohibitas, ex firmatis apud Buvart. & Adden. dec. 144. Leotar. de usuris q. 18. Cavaler. dec. 591. & in terminis donationis, vel contractus inter vivos in Viterbien. transact. 11. Decembris 1658. & 9. Maji 1659. coram Celfo inter suas dec. 277. & 291. à quibus licet in subsequenti instantis recessum esset, nihilominus id fuit ex aliis fundamentis resultantibus à circumstantiis facti, non quòd de dicta juris propositione dubitaretur, ut supra in d. Viterbien. Et quamvis ista pecunia per donatorem destinata esset